

Jyrki Holm

Peltopyyhanke

Opinnäytetyö

Syksy 2011

Maa- ja metsätalouden yksikkö

Metsätalouden koulutusohjelma

Metsätaloustuotanto

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Maa- ja metsätalouden yksikkö
Koulutusohjelma: Metsätalouden koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto: Metsätaloustuotanto

Tekijä: Jyrki Holm

Työn nimi: Peltopyyhanke

Ohjaaja: Jorma Toopakka

Vuosi: 2011

Sivumäärä: 30

Liitteiden lukumäärä:

Opinnäytetyön aiheena oli peltopyyhanke, jossa tarkoituksena oli selvittää peltopyy elinympäristöä ja luonnonhoitopeltojen vaikutusta peltopyykantoihin. Peltopyy elinympäristö on muuttunut tehomaa- ja metsätalouden myötä viimeisten vuosikymmenten aikana. Peltolohkot ovat suurentuneet tilusjärjestelyiden ansiosta ja sala-ojitukset ovat muuttaneet talviaikaisen peltolakeuden yhtenäiseksi tasaiseksi pree-riaksi, jossa ei linnuille löydy suojakasvillisuutta. Hankkeen päätavoite oli luoda mahdollisimman paljon peltolohkoja joissa olisi talviaikaista ravintoa ja suojaa pectoja vastaan. Luonnonhoitopellolla kasvaa yhtä aikaa vähintään kahta eri kasvia, eikä satoa korjata pois. Hanke toteutettiin yhteistyössä Peräseinäjoen metsästysseuran ja Seinäjoen Alakylän metsästysseuran kanssa. Toteutus tapahtui täysin maanomistajien ehdoin ja perustui vapaaehtoisuuteen. Hankkeessa perustettiin kaksi luonnonhoitopeltojen mallialuetta Seinäjoen kaupungin alueelle, toinen Peräseinäjoen Viitalankylään ja toinen Seinäjoen Alakylään. Mallialueille perustettiin mahdollisimman paljon luonnonhoitopeltoja ja ne pyrittiin sijoittamaan peltopyylle mahdollisimman otollisiin paikkoihin. Tutkimusosiossa vertailtiin Kauhajoella Riista- ja luonnonhoitosäätien toteuttamia peltopyylaskentoja ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toteuttamia laskentoja Etelä-Suomessa. Kauhajoella laskennat toteutettiin kanakoirien avulla mutta Etelä-Suomessa koiria ei käytetty. Tutkimuksessa käytettiin Kauhajoelta saatuja tuloksia, koska siellä on tehty vastaavia toimenpiteitä jo muutaman vuoden ajan, kuin mitä tässä tutkimuksessa tehtiin. Kauhajoen tuloksia verrattiin Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen laskentoihin Etelä-Suomen alueilta, joissa luonnonhoitopeltoja ei ollut. Peltopyiden on todettu hyötyvän luonnonhoitopeltojen perustamisesta. Peltojen tarjoama talviaikainen ravinto ja suoja ovat lisänneet peltopyykantojen määrää merkittävästi. Luonnonhoitopeltojen vaikutuksia peltopyykantoihin uusilla mallialueilla seurataan tulevaisuudessa metsästysseurojen toimesta tapahtuvilla laskennoilla.

Avainsanat: peltopyy, peltopyykanta, peltopyy elinympäristö, luonnonhoitopelto

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Tuomarniemi School of Agriculture and Forestry
Degree programme: Forestry
Specialisation: Forestry

Author/s: Jyrki Holm

Title of thesis: Partridge project

Supervisor(s): Jorma Toopakka

Year: 2011

Number of pages: 30

Number of appendices:

This study dealt with the partridge project, which focussed on partridge populations and habitat requirements and the way those are influenced by fields cultivated for game. Partridge habitat has changed during the past decades because of the increased effectiveness of agriculture. Cultivated fields have become bigger and the transition to hidden drainage has changed the cultivated land into an open field without plant cover for the birds. The main purpose of the project was to create cultivated fields for game that could provide shelter and nutrition for the birds in winter. A cultivated field for game is a field that has at least two different plants growing in it and these plants are not harvested. The project was carried out in cooperation with the two local hunting clubs in Seinäjoki and Peräseinäjoki. The land owners had a strong part in the project, which was based on voluntary participation. During the project there were two separate areas where cultivated fields for game were established; one was in Viitalankylä, Peräseinäjoki, and the other in Alakylä, Seinäjoki. In these two areas the aim was to set up as many suitable fields for game as possible and to locate the fields in the most favourable areas for the partridge. In this examination, partridge populations were calculated and compared with those obtained in Kauhajoki and in Southern Finland. In Kauhajoki the calculation was carried out with the help of gundogs, which were not used in Southern Finland. The results obtained in Kauhajoki have been used in this examination, because similar actions had been carried out both there and in the new areas in this project. Then these results were compared with the ones obtained from The Game and Fisheries Research Unit in Southern Finland, where such cultivated fields for game do not exist. The comparison showed that cultivated fields for game have been useful and have had beneficial effects on partridge populations because of the nourishment and shelter provided during wintertime. The partridge population findings from this project will be seen and followed up by future calculations organised by the local hunting clubs.

Keywords: partridge, partridge population, partridge environment, cultivated field for game

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
KUVA- JA TAULUKKOLUETTELO.....	5
1 JOHDANTO	6
2 PELTOPYY MAATALOUSYMPÄRISTÖSSÄ	8
2.1 Peltopyyn elinympäristö	8
2.2 Peltopyyn ravinto.....	9
2.3 Peltopyyn kuolleisuuteen vaikuttavat tekijät.....	10
3 PELTOPYYKANNAN NYKYTILA VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.	
4 PELTOPYYHANKKEEN TOTEUTUS.....	14
4.1 Hankkeen aloitus	14
4.2 Maastotyöt	15
4.3 Luonnonhoitopellot ja riistapellot.....	16
4.4 Suunnittelukokoukset.....	18
4.5 Peräseinäjoen metsästysseuran hankealue	19
4.6 Seinäjoen Alakylän metsästysseuran hankealue	21
5 PELTOPYYLASKENNAT	23
6 TULOKSET	24
7 POHDINTA.....	27
LÄHTEET	28

KUVA- JA TAULUKKOLUETTELO

KUVA 1. Peltopyyn levinneisyys Euroopassa.....	11
KUVA 2. Peltopyyn levinneisyysalueen muutos.....	12
KUVA 3. Peltopyyn nykylevinneisyysalue Suomessa.....	12
KUVA 4. Lokakuinen luonnonhoitopelto.....	15
KUVA 5. Luonnonhoitopellon ja sänkipellon raja.....	16
KUVA 6. Viitalankylän pohjoinen osa.....	18
KUVA 7. Viitalankylän eteläinen osa.....	19
KUVA 8. Alakylän pohjoinen osa.....	20
KUVA 9. Alakylän eteläinen osa.....	21
KUVA10. Peltopyylaskijoita Kauhajoella 2010.....	22
KUVA 11. Kauhajoen laskennassa keväällä 2009 havaitut peltopyyparit.....	23
KUVA 12. Kauhajoen laskennassa keväällä 2010 havaitut peltopyy parit.....	24
KUVA 13. Riista ja kalatalouden tutkimuslaitoksen laskenta-alueet Etelä-Suomessa.....	25
TAULUKKO 1. Havaitut peltopyyparit riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen laskennoissa vuosina 2008 ja 2009.....	25

1 JOHDANTO

Peltopyy kuuluu kanalintujen lahkossa peltokanojen heimoon. Peltopyy on jaettu kahdeksaan alalajiin, joista Suomessa luonnonvaraisena esiintyy kahta alalajia. Pääasiassa esiintyy alalajia *P.p. lucida*, joka on levinnyt Suomeen Karjalan kannaksen kautta. Toinen Suomessa esiintyvä alalaji on *P.p. perdix*, jonka alkuperä on selvästi eteläisempi kuin *P. p. lucidan*. Se onkin todennäköisesti levinnyt Suomeen istutusten ansiosta, eikä ole ilmeisesti alun perin luontoomme kuuluva. (Liukkonen-Anttila, T., Uimaniemi, L., Orell, M. & Lumme, J. 2002, 971-982.)

Suomessa peltopyy on suhteellisen uusi tulokas, ilmeisesti leviäminen alkoi suomeen vasta 1700-luvulla (Merikallio 1958, 53–54). Peltopyy on sopeutunut elämään maatalousympäristössä, minkä vuoksi se esiintyykin yleisimmin Etelä- ja Länsi-Suomen viljelyalueilla. Nykyään tiheimmät kannat ovat Etelä-Pohjanmaalla. (Bisi 1990. 34-36, Bisi, J., Heikkilä, J. & Vikberg, P. 1993. 30-32, Väisänen, R.A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998.)

Peltopyykanta on pienentynyt Suomessa viime vuosikymmeninä ja nykyisin pesiviä pareja on n. 4000 -5000 (Tynjälä 2004, 60). Maataloudessa tapahtuneet muutokset, ovat heikentäneet peltopyyn elinolosuhteita. Peltopyy menestyy parhaiten rakenteeltaan monimuotoisilla, mutta silti avoimilla peltolakeuksilla. Eri viljalajien, heinäurmien, luonnonhoitopeltojen, saarekkeiden, ojien suojavyöhykkeiden ja joutomaiden muodostama mosaiikkimainen maisema on elinympäristö jossa peltopyy menestyy parhaiten. (Haapakari & Putaala 2000, 32–34.) Peltopyyn hoitosuunnitelma 10/2007 valmistui vuonna 2007. Hoitosuunnitelman toteutti Metsästäjäin keskusjärjestö Maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta. Peltopyyn ohella hoitosuunnitelmassa keskitytään koko peltoluonnon hoitoon, joka hyödyntää suurta lajijoukkoa.

Peltopyykannat ovat taantuneet koko Euroopan alueella. Useissa tutkimuksissa on todettu, että maatalouden tehostuminen on muuttanut peltomaisemaa peltopyille

epäedullisempaan suuntaan. Muutokset ovat vaikuttaneet sekä suoraan että välillisesti elinympäristön laatua alentaen. (mm. Potts 1986; Olech 1988, 111-122.)

Peltopyyn tarhausta ja istutusta on käytetty apuna kantojen vahvistumiseksi, mutta tulokset eivät ole olleet kovin hyviä. Siksi onkin päädytty siihen, että paras vaihtoehto on parantaa peltopyyn elinympäristöä.

Peltopyyhanke perustettiin vuonna 2010, Pohjanmaan riistanhoitopiiri ja paikallisten metsästysseurojen yhteisenä hankkeena. Hankkeen tavoitteena on perustaa Seinäjoen alueelle kaksi mallialuetta, joissa luonnonhoitopeltoja on perustettu peltopyylle mahdollisimman otollisiin paikkoihin. Mallialueet sijaitsevat Seinäjoen Viitalankylässä ja Alakylässä. Hankkeessa tutkitaan peltopyykantojen ja luonnonhoitopeltojen yhteisvaikutusta. Hankkeen avulla saadaan kerättyä tietoa, millä toimenpiteillä voidaan vaikuttaa peltopyykantojen positiiviseen kehitykseen. Hankealueen peltopyykantoja on tarkoitus laskea syksyisin kanakoirien avulla.

2 PELTOPYYPY MAATALOUSYMPÄRISTÖSSÄ

2.1 Peltopyyn elinympäristö

Peltoalat, joita peltopyy suosii, ovat yleensä suuria, mutta Suomessa peltopyitä on tavattu myös pienemmiltä, muutaman kymmenen hehtaarin kokoisilta peltoalueilta. Tällöin edellytyksenä on, että olosuhteet ovat hyvät. (Tiainen & Pakkala 1996, 186-189).

Jotta peltopyy menestyisi, täytyy peltoalueiden olla monimuotoisia. Suuret pelto-
lohkot, joissa ei ole rakenteellista vaihtelua, huonontavat peltopyylle sopivaa elinympäristöä. Kaikki toimet tehokkaassa maataloustuotannossa ovat näkyneet peltopyyn esiintymisessä. Näitä ovat mm. kevätiljojen yleistyminen, salaojitus, kasvinsuojeluaineet ja koneellistuminen. (Potts 1986; Aebischer & Potts 1994, 212-213)

Talven ja syksyn peltopyy viettää parvessa. Parveen kuuluu edellisen kesän poikue ja mahdollisia muita aikuisia lintuja, jotka eivät ole onnistuneet pesinnässä. Talvinen peltopyyparvi elinympäristö koostuu sänkien, nurmien, kesantojen ja joutomaiden mosaiikista. (Haapakari & Putaala 2000, 32-34) Talvisin parvien elinpiiri voi olla suppeakin, jos ruokaa ja suojaa riittää, eivätkä pedot häiritse parvea. Talven edetessä ja lumipeitteen kasvaessa parvet hakeutuvat sänkimailta jauhosavikkaa kasvavien kesantojen suojaan. Jos peltoalueilta ei löydy tarpeeksi suojaa, peltopyyt vetäytyvät talojen kuusialtojen, pensaikoiden ja rajojien heinikoiden suojaan. (Turtola 1993, 4-9)

Parvet hajoavat maaliskuussa, jolloin muodostuvat pariutuvat parit. Ne etsivät sopivan reviirin, jossa täytyy olla sopiva ruokailualue naaraalle. Peltopyyn pesä sijaitsee lähellä sen ruokailualueita, ojanpenkassa, pellonpientareella tai niityllä. Pesän sijainti täytyy olla sellainen, että siinä on riittävästi näkösuojaa sekä varjoa auringonpaisteelta. (Turtola 1993, 4-9)

Peltopyy munii enemmän munia kuin muut kanalinnut, sen keskimääräinen munamäärä Etelä-Pohjanmaalla on 18,3 munaa ja Etelä-Suomessa 16,9 pesää kohditi. Peltopyy hautoo keskimäärin 23 – 25 päivää. (Pulliainen 2007, 40–41)

Poikasten kuoriuduttua niiden elinympäristössä tulee olla tarpeeksi suojaa ja ravintoa. Keskimääräinen poikueen elinpiiri Suomessa on 12 hehtaaria (Putaala 2004, 180–183). Emolinnut johdattavat poikueen ruokailualueille, joiden täytyy olla riittävän avoimia ja väljiä, jotta poikasten on siellä helppo liikkua ja yhteydenpito emolintuun onnistuu. Myös hyönteisravinnon havaitseminen on helpompaa suhteellisen väljässä viljakasvustossa. (Tuomola 2002.)

2.2 Peltopyyn ravinto

Peltopyy käyttää ravinnokseen sekä kasvi- että eläinravintoa. Aikuisen peltopyyn ravinto koostuu erilaisista rikkakasveista, joita ovat mm. pillike, tattari, jauhosavikka, peltohatikka ja pihatähtimö. Aikuiset linnut käyttävät ravinnokseen myös viljan jyviä ja oraita. (Potts 1970; Pulliainen 1965, 1984a.) Poikasten ravinto koostuu lähes pelkästään selkärangattomista eläimistä. Näitä ovat mm. kirvat ja kova-kuoriaiset. (Itämies, J., Putaala, A., Pirinen, M. & Hissa, R. 1996.)

Kasvinsuojeluaineiden ja viljelymenetelmien ansiosta rikkakasvit ja niillä esiintyvät selkärangattomat ovat vähentyneet. Siksi peltopyyn ravinto on huonontunut määrällisesti ja laadullisesti. (Pulliainen 1983, 1984b, Potts 1986, Helenius, J., Tuomola, S. & Nummi, P. 1995.)

2.3 Peltopyyn kuolleisuuteen vaikuttavat tekijät

Putaalan tutkimuksen mukaan saalistus on suurin peltopyyn kuoleman aiheuttaja. Tutkimuksissa on todettu saaliiksi joutuneen 84 % kuolleista peltopyistä (Putaala, A. & Liukkonen-Anttila, T. 2001). Maataloudessa tapahtuneet muutokset ja saalistajien lisääntyminen lisäävät peltopyyhyn kohdistuvaa saalistuspainetta (Reitz & Mayot 1999, 248-258).

Talvella peltopyiden ollessa parvissa kanahaukka on merkittävä saalistaja. Etenkin pienet peltopyyparvet ovat kanahaukalle helpompia saaliita kun isot parvet, koska iso parvi pystyy paremmin tarkkailemaan ympäristöään ja näin yllätyksen mahdollisuus pienenee. (Putaala 2004, 180–183) Sopivalla suojakasvustolla voitaisiin oleellisesti vähentää peltopyiden talvikuolleisuutta. Pienpetokantojen kurissapitäminen on myös tehokas tapa vähentää peltopyihin kohdistuvaa saalistuspainetta. Etenkin vierasperäiset lajit kuten minkki ja supikoira ovat Suomen luontoon kuulumattomina nostaneet peltopyyn saalistuspainetta. Loukkupyynti on yksi tehokas tapa vähentää pienpetokantoja. Ja kun pyynti kohdistetaan keskitetysti peltopyiden esiintymisalueille, on vaikutus suurin.

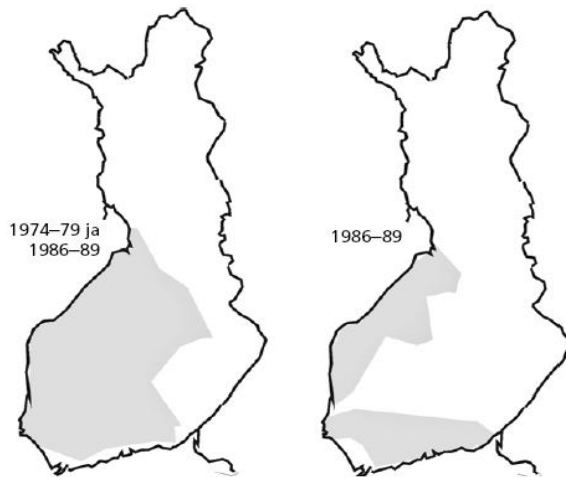
Myös kettua voidaan pitää tehokkaana peltopyyn saalistajana, sen tiedetään yleisesti saalistavan pesiviä peltopyynaaraita. Vaikkei varmoja tutkimustuloksia pienpetojen vaikutuksesta olekaan, voidaan niiden saalistustapojen ja peltopyyn hautomapaikkojen perusteella päätellä, että pienpedot vähentävät peltopyyn pesimätulosta olennaisesti.

Peltopyykannat ovat taantuneet lähes kaikkialla sen levinneisyysalueella (mm. Potts 1986; Dahlgren 1987; Fog 1988; Matteucci 1988; Olech 1988; Potts 1988; Koskimies 1992; Aebischer & Potts 1994; Aebischer & Kavanagh 1997; Kavanagh 1998). Kantojen väheneminen ei ole kuitenkaan ollut niin voimakasta, että lajia olisi luokiteltu uhanalaiseksi. IUCN:n asettama arvo uhanalaisuudelle on 30 %:n väheneminen kymmenessä vuodessa. Kuvassa 1 on esitetty peltopyyn levinneisyys Euroopassa.

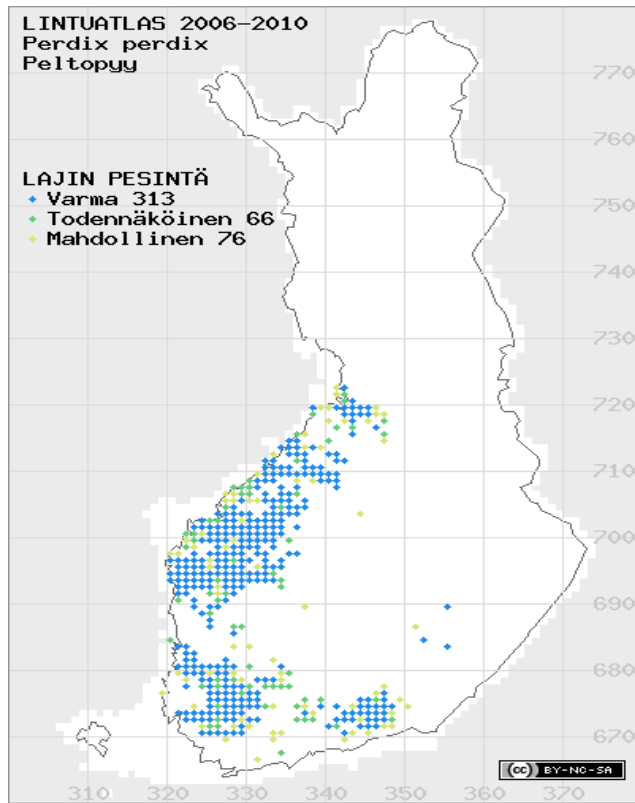
KUVA 1. Peltopyyn levinneisyys Euroopassa. (lähde: Alberto Masi: Maps of the birds of the Western Palearctic Region, www.scriciolo.com/w_paleartic/phasianidae3.htm)

Suomessa peltopyy esiintyi vielä 1800-luvun puolivälissä aina Lapin eteläosiin asti. Tiaisen ja Pekkalan (1996) mukaan parvia ja pesiviä pareja tavattiin aina Sallassa ja Kittilässä asti. Peltopyykannoissa tapahtui suuri romahdus 1910-luvulla, mutta kannat vahvistuivat taas 1930-luvulla. Sen jälkeen peltopyykanta on huvennut jokaisella vuosikymmenellä. 1980-luvulla kannat olivat enää kymmenesosa 1930-luvun kannoista. (Tiainen & Pekkala 1996, 186–189) 1950-luvulla peltopyitä arvioitiin olevan 15000 paria (Merikallio 1958, 53–54). Mutta 1990-luvulla peltopyykannaksi arvioitiin enää 3000 – 6000 paria. Nykyään pesiviä pareja arvioidaan olevan noin 4000 – 5000 ja koko peltopyykannaksi (johon kuuluvat emolinnut ja poikaset) arvioidaan noin 20 000 yksilöä. (Väisänen ym. 1998.) Kuvassa 2 on esitetty peltopyyn levinneisyyden muutos kahden eri laskentajakson aikana.

KUVA 2. Peltopyyn levinneisyysalueen muutos Väisäsen ym. mukaan (1998).

Syitä peltopyykantojen laskuun voidaan etsiä sääolojen ja elinympäristön muutoksista. Suomessa talvella lumioloit vaikuttavat peltopyiden ravinnon hankintaan. Jäätyvä hanki estää niitä kaivautumasta lumeen, jonka alta ne saisivat ravintoa. Pehmeä lumi antaa myös suojaa petoja ja kylmyyttä vastaan. (Putala 2004, 180–183) Elinympäristön muutos on suurimmaksi osaksi tehomaatalouden aikaan saannosta. Syysviljojen ja nurmen viljelypinta-alat ovat pienentyneet, ja avo-ojat ovat saaneet väistyä salaojituksen myötä. Rikkakasvien torjunta on vähentänyt peltopyylle hyödyllisten ravintokasvien määrää. (Hyvönen, T., Ketoja, E. & Salonen, J. 2003; Salonen, J., Hyvönen, T. & Jalli, H. 2001.)

KUVA 3. Peltopyyn nykylevinneisyysalue Suomessa (lähde: Suomen 1. ja 2. lintu-atlaksen tulokset. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Helsingin yliopisto. Käyttö Creative Commons Nimeä 3.0 – lisenssillä.)

4 PELTOPYYHANKKEEN TOTEUTUS

4.1 Hankkeen aloitus

Peltopyyhanke sai alkunsa tavoitteesta parantaa peltopyyn elinolosuhteita. Pohjanmaan riistanhoitopiirin, Seinäjoen Alakylän metsästysseuran ja Peräseinäjoen metsästysseuran yhteishanke käynnistyi keväällä 2010. Ensimmäiseksi määriteltiin hankealueet molempien metsästysseurojen alueelta. Alueet valittiin tarpeeksi suuriksi ja sellaiselta alueelta, jossa tiedettiin esiintyvän peltopyitä.

Peltopyyhankkeesta tiedotettiin maanomistajille kirjeellä, ja järjestettiin 15.6.2010 maanomistajille info-tilaisuus Seinäjoen hotelli Fooningissa. Kutsukirjeet lähetettiin maanomistajille ja metsästysseurojen edustajille 4.6.2010. Hanketta markkinoitiin kutsukirjeessä täysin vapaaehtoisena ja painotettiin nykyisten ympäristötukien tarjoama mahdollisuutta parantaa peltopyyn elinympäristöä.

Ensimmäiseen info-tilaisuuteen ei saapunut kuin metsästysseurojen edustajia, joista yksi oli myös maanomistaja. Tilaisuus muuttuikin suunnittelupalaveriksi, jossa pohdimme keinoja saada maanomistajia innostumaan peltopyyhankkeesta.

Toinen info-tilaisuus pidettiin 13.9.2010 Peräseinäjoen Viitalankylän Sovintolan talolla. Kutsukirjeet lähetettiin maanomistajille 6.9.2010. Tällä kertaa metsästysseurojen edustajat tekivät alustustyötä maanomistajien kanssa ja tilaisuuteen saapui kymmenkunta maanomistajaa juuri parhailta peltopyyalueilta. Tilaisuudessa Pro-Agrian edustaja Henri Honkala puhui Maatalouden tukien mahdollisuudesta peltoeläimistön hoidossa ja Jyrki Holm esitteli peltopyyhanketta.

4.2 Maastotyöt

Maastotyöt aloitettiin 17.9.2010 Seinäjoen Alakylästä. Mukana olivat hankevetäjä Jyrki Holm ja Pohjanmaan riistanhoitopiiristä Juha Heikkilä. Alakylän hankealue on kooltaan n. 3000 hehtaaria, josta peltoa on 1800 hehtaaria. Peltoalue on yhtenäinen ja koostuu suurista peltolohkoista. Aluetta kartoitettaessa kiinnitettiin huomiota peltolohkoihin, jotka sijaitsivat peltopyylle mahdollisimman otollisilla paikoilla. Alakylän alueen pellot ovat voimakkaan viljelyksen piirissä, mutta alueelta löydettiin myös hyviä kohteita peltopyitä ajatellen. Alakylän peltolakeus on mielenkiintoinen mutta haastava kohde, koska se sijaitsee aivan Seinäjoen kaupungin vieressä. Heti valtatie 67:n takana alkaa kaupunkitaajama, mutta aivan kauppakeskusten takapihoilla tiedetään olevan peltopyiden reviierejä.

Maastotyöt Peräseinäjoen Viitalankylän alueella aloitettiin 15.10.2010. Mukana olivat Jyrki Holm, Aarno Kiviniemi Peräseinäjoen metsästysseurasta ja Matti Riihioja Peräseinäjoen riistanhoitoyhdistyksestä. Hankealueen koko on n. 2400 hehtaaria josta n.1600 hehtaaria peltoa. Myös Viitalan kylän alueella pyrittiin löytämään peltopyyn kannalta mahdollisimman hyviä peltolohkoja tai osia niistä, joihin saataisiin perustettua luonnonhoitopeltoja tai riistapeltoja. Molemmissa kohteissa haastetta kasvattivat maanomistajat, jotka tarvitsevat karjan ruokintaan kaikki peltolohkonsa. Nämä maanomistajat ovat ymmärrettävästi haluttomia perustamaan luonnonhoitopeltoja tai riistapeltoja omistamilleen tai vuokraamilleen maille.

Peltoalueille pyrittiin saamaan luonnonhoitopeltoja tai riistapeltoja sopivan mosaikkimaisesti, jotta ne palvelisivat peltopyytä mahdollisimman hyvin. Tämä tarkoittaa, että peltoja sijaitsee noin 300 – 400 metrin välein toisistaan. Tämä matka on peltopyyn kannalta sopiva niiden vaihtaessa ruokailu- tai piilopaikkaa. Alueilla sijaitsevat joutomaat ja viljelyksen ulkopuolella olevat peltolohkot otettiin myös huomioon. Mukana olivat myös lohkot, jossa viljeltiin kuminaa, joka antaa hyvän suojan talviajalla.

4.3 Luonnonhoitopellot ja riistapellet

Luonnonhoitopeltojen ja riistapeltojen tarkoitus on antaa peltopyyllle mahdollisimman hyvän suojan ja ruokaa talven varalle. Luonnonhoitopeltoja (LHP) on neljää tyyppiä; Monivuotinen nurmi, niitty, maisema ja riistapelto. LHP-vaihtoehtoissa on tarkkaan määritelty kasvit, joita niissä saa viljellä. Kasvit on lueteltu maaseutuviraston hakuoppaassa 2010. Kasviluetteloa on noudatettava, jos haluaa saada LHP-tuen.

KUVA 4. Lokakuinen luonnonhoitopelto

Niityssä tulee olla nurmiröllin, lampaannadan tai jäykkänadan ja vähintään yhden monivuotisen niittykasvin siemeniä. Niittykasvi voi olla esim. harakankello, valkoilakki, ahdekaunokki, ketoneilikka tai päivänkakkara. Apilaa ei sallita. Monivuotisessa nurmessa ei saa olla typensitojakasveja yli 20 %.

Maisemassa pitää olla vähintään kahta seuraavaa lajia: auringonkukka, hunajakukka, sinimailanen, persianapila, keltalupiini, ruisvirna, ruiskaunokki, malva, kehäkukka, silkkiunikko, valko- ja keltamesikkä. Mukana voi olla myös nurmikasvien siemeniä, maksimissaan 30 % seoksesta.

Riistapellossa on oltava kahta lajia; viljat, tattari, auringonkukka, öljypellava, herne, rypsi, sinappi, rehukaali, rehurapsi, öljyretikka, rehujuurikkaat, heinäkasvit ja apilat. Riistapellossa voidaan käyttää kaistakylvöä.

Kaikki luonnonhoitopellot on perustettava 30.6. mennessä. Niissä ei saa käyttää kasvinsuojeluaineita eikä rikkakasvien torjunta-aineita. Lannoitus on sallittu vain perustettaessa. Nurmi, niitty, ja maisemavaihtoehtoissa sadon saa korjata ja hyödyntää. Luonnonhoitopelto tukea saa enintään 15 % ympäristötukikelpoisesta alasta.

KUVA 5. Luonnonhoitopellon ja sänkipellon raja

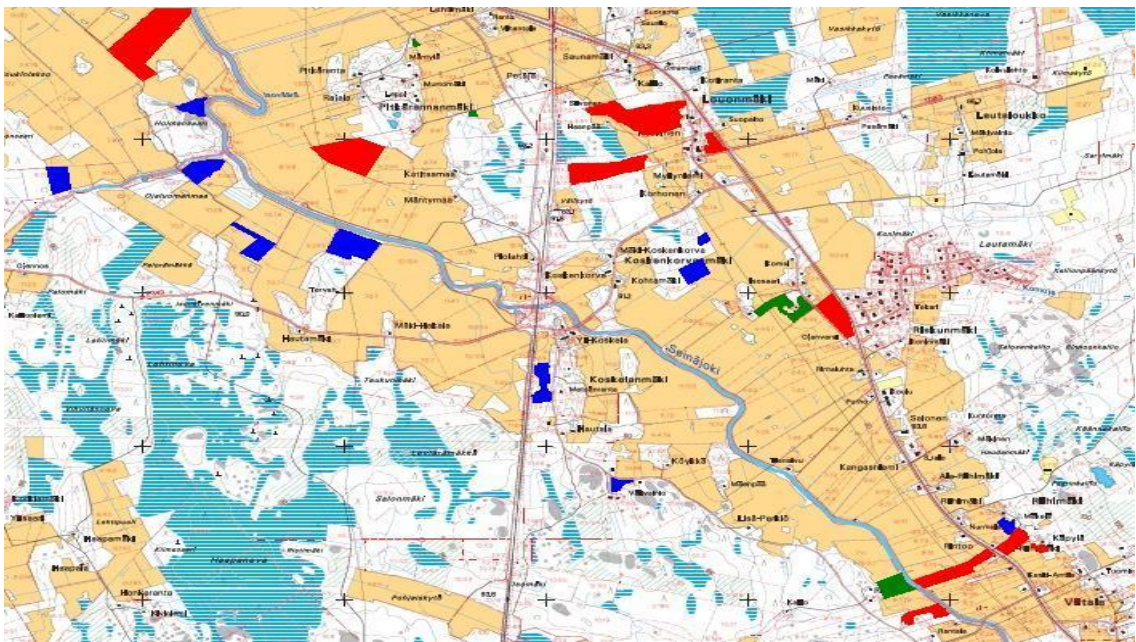
4.4 Suunnittelukokoukset

Suunnittelukokouksia pidettiin talven aikana molempien metsästysseurojen kanssa. Kokouksissa keskityttiin löytämään mahdollisimman paljon halukkaita maanomistajia hankkeen piiriin. Parhaimpaan tulokseen päästiin maanomistajien henkilökohtaisilla tapaamisilla ja puhelinkeskusteluilla. Alueista pidettiin ajantasaista karttaa, jotta pystyttiin hahmottamaan, minne alueen kohtaan uusia luonnonhoitopeltoja tarvittiin. Kokouksissa paikallisten metsästäjien paikkatuntemus oli suureksi avuksi, koska heillä oli tieto sopivista peltolohkoista ja mahdollisista maanomistajista, jotka voisivat perustaa luonnonhoitopeltoja mailleen.

Peräseinäjoen Viitalankylän hankealueella maanomistajat olivat huomattavasti innokkaampia perustamaan luonnonhoitopeltoja mailleen kuin Seinäjoen Alakylän hankealueen maanomistajat. Viitalankylän hankealueen maanomistajat olivat pääosin hankealueella asuvia, mikä helpotti heidän suhtautumistaan peltopyyhyn. He näkivät peltopyyhankkeen selvästi enemmän omaksi asiakseen kuin Alakylän maanomistajat. Viitalankylässä oli selvästi nähtävissä, että moni maanomistaja piti tärkeänä peltopyykantojen turvaamisen. Useat maanomistajat olivat ruokkineet peltopyyparvia talvisin ja tunsivat linnut ”omikseen”.

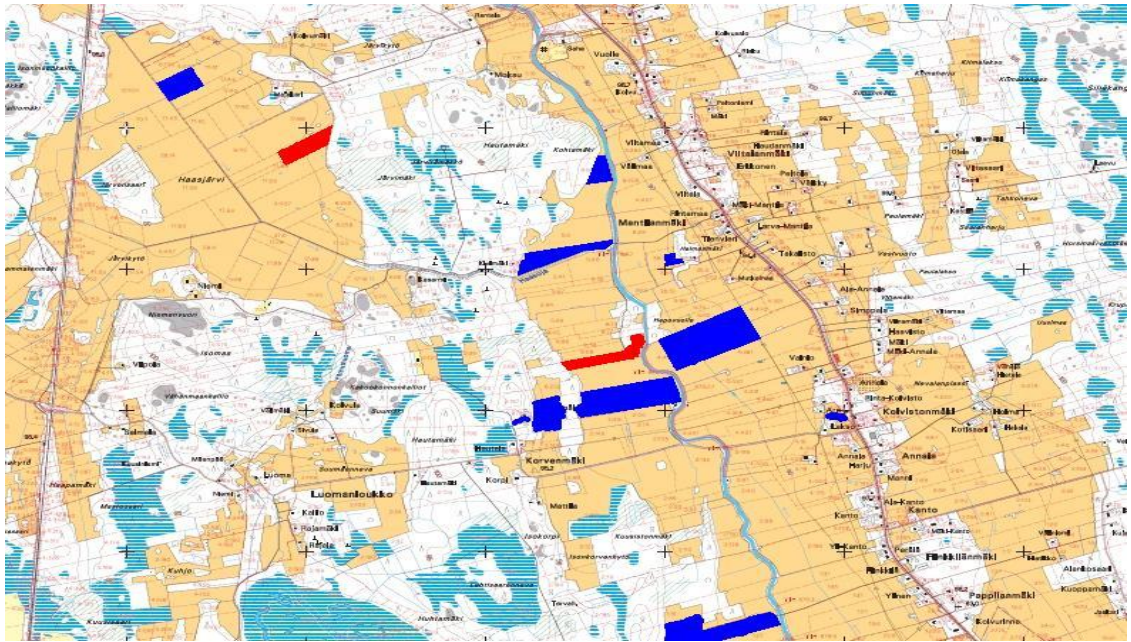
4.5 Peräseinäjoen metsästysseuran hankealue

Viitalankylän hankealueelle perustettiin yhteensä 35 luonnonhoito- tai kuminapelloa. Perustettujen peltolohkojen yhteispinta-ala on noin 95,5 ha. (pinta-alalaskennassa käytettiin apuna paikkatietoikkunan pinta-alalaskuria). Perustettuja pelloja on noin 6 % peltopinta-alasta. Kartoissa kuminapellot on esitetty punaisella, luonnonhoitopellot sinisellä ja riistapellot vihreällä.

KUVA 6. Viitalankylän pohjoinen osa.

Viitalankylän pohjoiseen osaan perustetuista pelloista oli kuminaa yhdeksällä loholla, luonnonhoitopelloja kahdeksalla loholla ja riistapelloja viidellä loholla. Lohkot sijoituivat tasaisin välein ja muodostivat sopivan mosaiikkimaisen elinympäristön peltopyylle. Myös alueen läpi virtaavan Seinäjoen rantapenkat lisäävät alueen monimuotoisuutta.

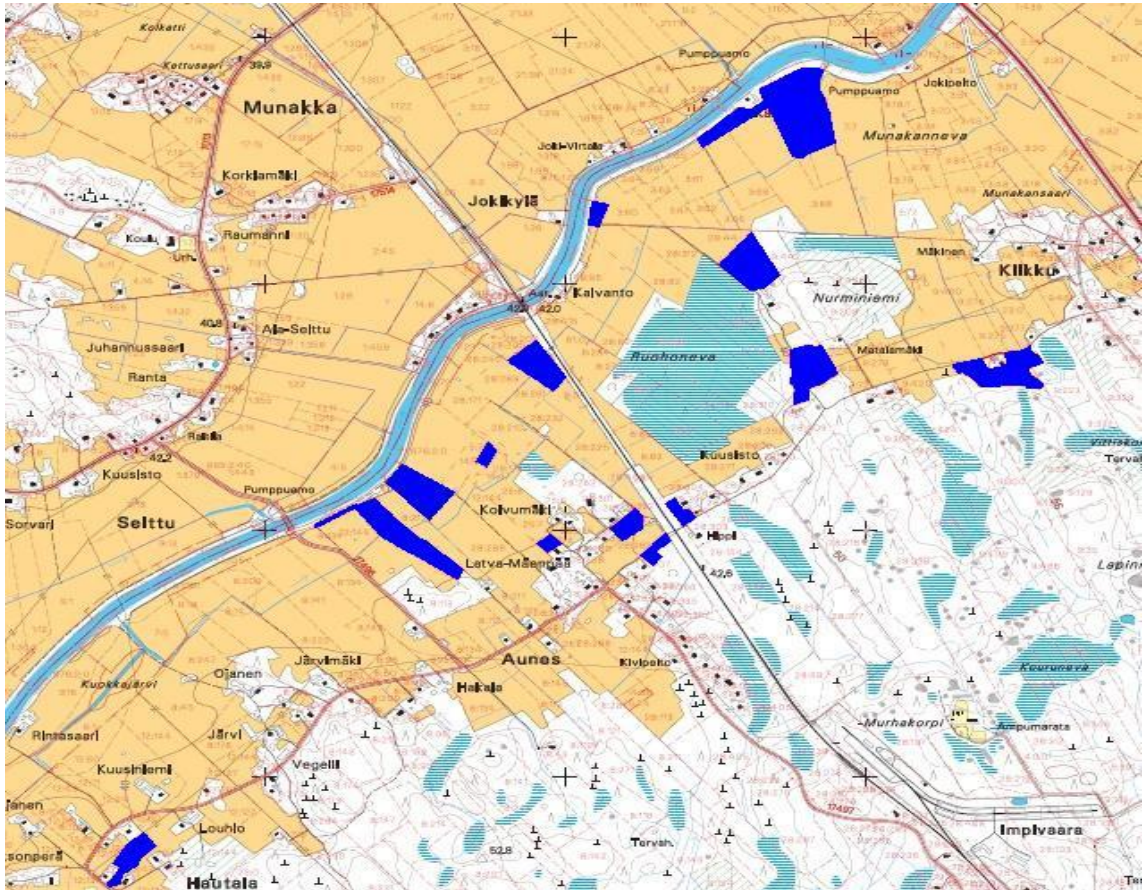

KUVA 7. Viitalankylän eteläinen osa

Viitalankylän eteläisessä osassa luonnonhoitopeltoja oli 11 loholla ja kuminaa kahdella loholla. Alueen keskellä on Etelä-Pohjanmaan metsäkeskuksen uusi siemenviljelmäalue, joka katsottiin myös olevan peltopyylle suotuisa elinympäristö. Lohkot sijoittuivat tasaisesti alueelle, vain Haasjärvelle olisi tarvittu enemmän luonnonhoitopeltoja lisäämään alueen monimuotoisuutta.

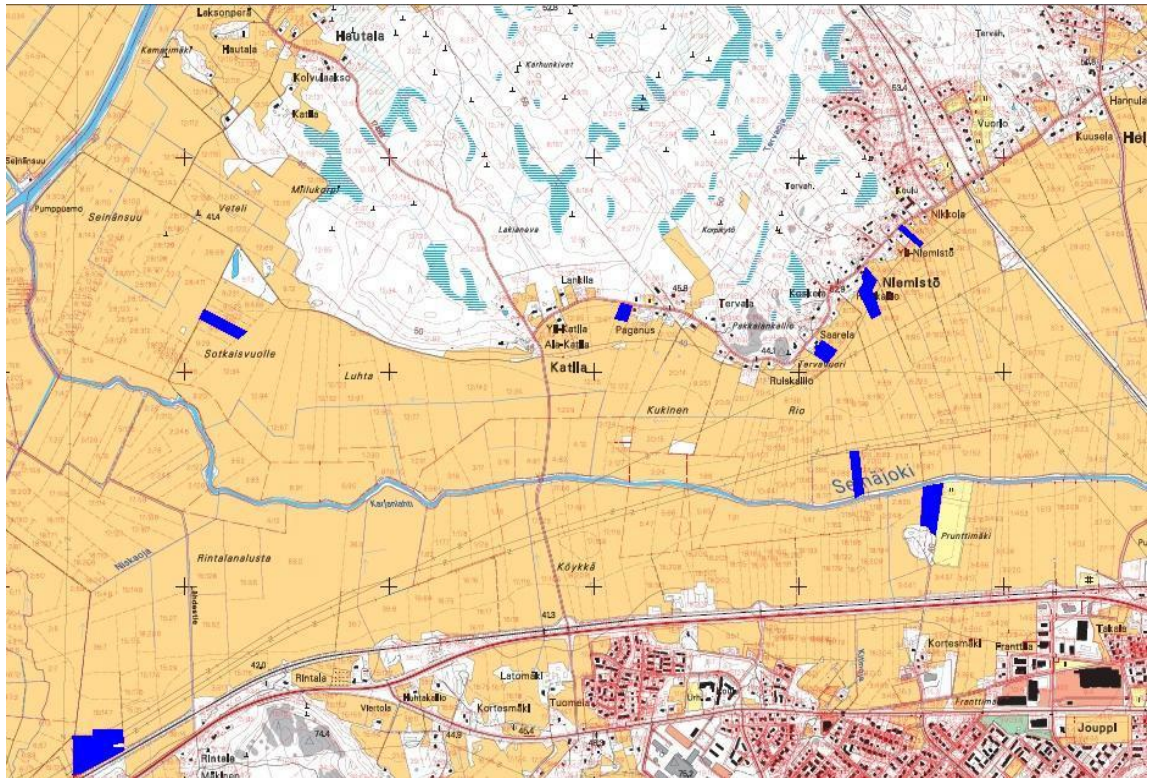
4.6 Seinäjoen Alakylän metsästysseuran hankealue

Alakylän hanke alueelle perustettiin yhteensä 21 luonnonhoitopeltoa. Yhteensä peltojen pinta-ala oli n. 33,5 ha. Peltopinta-alasta luonnonhoitopeltoja oli noin 2 %. Alakylän alueella viljeltiin pääosin perinteisiä viljalajikkeita; ohraa, kauraa ja vehnää. Luonnonhoitopellot on merkitty karttaan sinisellä.

KUVA 8. Alakylän pohjoinen osa.

Alakylän pohjoisessa osassa, joka rajoittuu Kyrönjokeen. Luonnonhoitopeltoja oli 13 loholla. Luonnonhoitopeltojen lisäksi alueen monimuotoisuutta lisäsi Kyrönjoen rantapenkat. Perustetut peltolohkot sijaitsivat sopivin välimatkoin, mutta olivat osaksi metsien kainaloissa.

KUVA 9. Alakylän eteläinen osa.

Alakylän eteläiselle osalle perustettiin luonnonhoitopeltoja kahdeksalle peltolohkolle. Hankkeen muihin alueisiin verrattuna siellä luonnon monimuotoisuus jäi selvästi heikommaksi. Seinäjoen rantapenkat olivat omanaan lisäämään luonnon monimuotoisuutta, mutta suuret peltolohkot, jotka ovat salaojitettuja, eivät anna pelto-
pyylle talviaikaista suojaa. Varsinkin länteen päin avautuva laaja peltolakeus olisi kipeästi tarvinnut muutamia luonnonhoitopeltoja.

5 PELTOPYYLASKENNAT

Koska peltopyyhankkeen lintulaskentoja päästään tekemään vasta syksyllä 2011, työhön otettiin mukaan Kauhajoella Riistan- ja luonnonhoitosäätiön tekemiä laskentoja, joita verrataan riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tekemiin laskentoihin Etelä-Suomessa. Vertailtavat laskennat on toteutettu keväällä peltopyiden muodostettua pesimisparit. Vertailtavat tutkimukset on tehty Etelä-Suomessa 2008 – 2009 ja Kauhajoella 2009 – 2010. Kauhajoella laskennat on toteutettu kanakoiria apuna käyttäen, ja Etelä-Suomen laskennat ovat miesvoimin tehtyjä.

Kauhajoella ei ollut luonnonhoitopeltoja laskenta-alueella vuonna 2008, mutta keväällä 2009 laskennan jälkeen niitä perustettiin runsaasti, n. 250 ha. Alueen pinta-ala on noin 4000 ha, eli luonnonhoitopeltojen osuus peltopinta-alasta oli 6,25 %.

Riista- ja kalatalouslaitoksen toteuttamat laskennat tehtiin, ennen kuin alueelle oli perustettu luonnonhoitopeltoja, eli vuosina 2008 ja 2009.

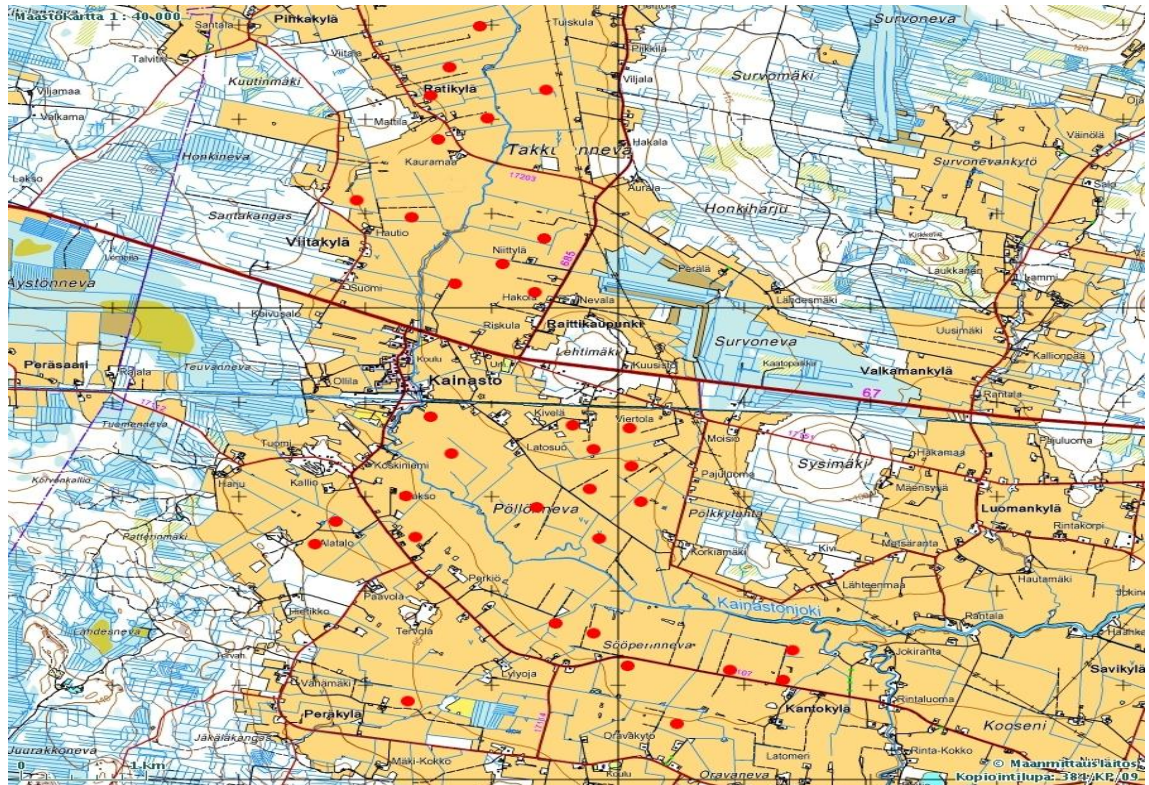
KUVA10. Peltopyylaskijoita Kauhajoella 2010

6 TULOKSET

Ensimmäinen laskenta Kauhajoella tehtiin 18. – 19.4.2009. Laskenta-alueella tehtiin 24 varmaa peltopyyparihavaintoa. Kuvassa 11 on havaitut parit merkitty punaisilla palloilla. Laskentahetkellä oli maassa päivän vanha lumi, ja pieni osa pariha-
vainnoista on tehty jälkien perusteella. Lähellä linnuista tehtyä näköhavaintoa lumi-
jäljet jätettiin aina huomiotta, mutta jotkut kartan täplistä on merkitty pyyparin jälki-
en perusteella, vaikka koirat eivät alueelta lintuja löytäneetkään. Laskentaa edel-
tävänä talvena alueella ei ollut yhtään luonnonhoitopeltoa, eikä muutenkaan riista-
peltoa. Laskennassa käytettiin apuna 20 seisovaa kanakoiria.

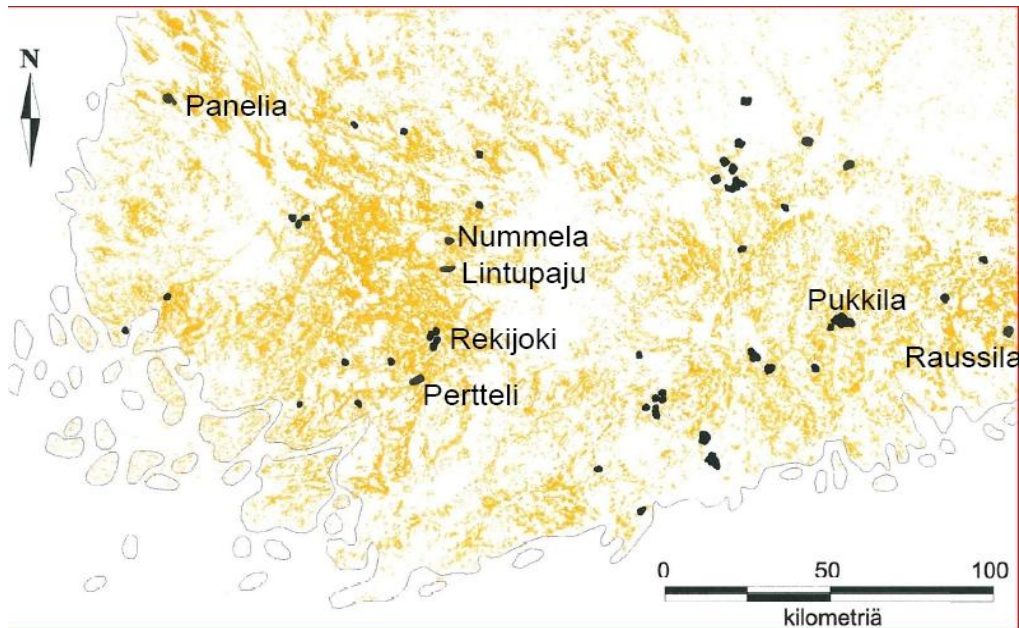

KUVA 11. Kauhajoen laskennassa keväällä 2009 havaitut peltopyyparit

KUVA 12. Kauhajoen laskennassa keväällä 2010 havaitut peltopyy parit

Toinen laskenta Kauhajoella suoritettiin 17. – 18.4.2010. Laskennassa mukana oli lauantaina 25 kanakoira ja sunnuntaina 20 kanakoira. Alueelta löydettiin 36 varmaa peltopyyparia. Kanta on siis kasvanut 50 %. Kuvassa 12 on havaitut parit merkitty punaisilla palloilla. Laskentaa edeltäneenä talvena alueella oli n. 250 ha luonnonhoitopeltoja. Peltopyyparit tavattiin joko luonnonhoitopelloista tai niiden läheisyydestä. Laskennassa havaittiin myös parien siirtyneen sellaisille alueille, joissa oli paljon luonnonhoitopeltoja. Havaintoja ei tehty juurikaan ns. tehomaa-talouden piirissä olevista pelloista.

KUVA 13. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen laskenta alueet Etelä-Suomessa. (Lähde: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos)

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos suoritti peltopyylaskentoja Etelä-Suomessa seitsemässä eri paikassa. Laskennat suoritettiin myös keväällä peltopyiden muodostettua pesintäparit. Kuvassa 13 on laskentapaikat ja taulukossa 1 havaitut peltopyyparit. Vuoden 2008 laskennoissa tavattiin 19 peltopyyparia ja 2010 laskennoissa 23 peltopyyparia. Peltopyykanta oli vahvistunut 21 %. Laskentojen välisenä talvena ei alueilla ollut luonnonhoitopeltoja.

TAULUKKO 1. Havaitut peltopyyparit riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen laskennoissa vuosina 2008 ja 2009

Alue	2008	2009
Lintupaju N	1	0
Lintupaju S	1	0
Panelia	0	5
Pertteli	1	4
Pukkila	12	9
Raussila	1	3
Rekijoki	3	2
Yhteensä	19	23

7 POHDINTA

Kauhajoen laskentojen perusteella voi hyvin todeta peltopyyn hyötynneen luonnonhoitopelloista. Laskennoissa havaitut linnut olivat suurimmaksi osaksi luonnonhoitopelloissa tai välittömästi niiden läheisyydessä. Kanta oli Kauhajoella peltojen vaikutuksesta noussut 50 %, kun Etelä-Suomen alueilla se oli noussut 21 %. Peltopyylle luonnonhoitopellot tarjoavat talviaikaisen suojan ja ravinnon, jota se ei saa pelloilta, joilla harjoitetaan tehomaataloutta. Viime talvet ovat olleet suotuisia peltopyille. Etelässäkin on ollut vahva lumipeite ja se on osaksi vaikuttanut myös peltopyykantojen myönteiseen kehitykseen. Linnut ovat päässeet suojaan niin kylmältä kuin pedoiltaakin.

Seinäjoen Alakylässä ja Viitalankylässä toteutetun peltopyyhankkeen aikana kävi hyvin ilmi, mikä asia vaikutti pitkälti maanviljelijän ratkaisuun, mitä hän pelloilleen kylvää. Jos viljan hinta on huono ja luonnonhoitopelloista saa hyvän tuen, niin maanviljelijät ovat valmiita perustamaan luonnonhoitopelloja mailleen. Vaikka luonnonhoitopelloilla on monia muitakin etuja, ne eivät paina vaakakupissa niin paljon kuin raha. Luonnonhoitopellot perustetaan useimmin tilan huonoimmille peltolohkoille, vaikka sekä peltopyiden, vesistöjen että luonnon monimuotoisuuden kannalta niitä pitäisi perustaa tasaisesti koko peltomaisemaan. Karjatilojen suuri määrä alueella myös vaikeuttaa luonnonhoitopeltojen perustamista, koska karjatilat tarvitsevat kaiken peltopinta-alansa karjan ravinnon tuottamiseen. Luonnonhoitopellot ovat hyvä mahdollisuus lisätä luonnon monimuotoisuutta. Niistä hyötyvät monet muutkin eliölajit kuin peltopyy. Myös maisemallisia näkökulmia voi arvostaa, syksyinen kynnetty peltolakeus ei hivele monenkaan silmää.

LÄHTEET

Aebischer, N. & Kavanagh, B. 1997. Grey Partridge. Teoksessa: Haggemeijer, E. J. M. & Blair, M. J. (toim.) The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their distribution and abundance. London: T & A D Poyser, 212–213.

Aebischer, N. J. & Potts, G. R. 1994. Partridge. Teoksessa: Tucker, G. M. & Heath, M. F. (toim.) Birds in Europe: their conservation status. Cambridge, U.K. BirdLife International (BirdLife Conservation Series no. 3).

Alberto Masi: Maps of the birds of the Western Palearctic Region, www.scricciolo.com/w_paleartic/phasianidae3.htm

Bisi, J. 1990. Pohjanmaalla laskettiin peltopyyt – kannat vahvistuvat. Metsästäjä (2), 34–36.

Bisi, J., Heikkilä, J. & Vikberg, P. 1993. Pohjanmaan peltopyykanta yllättävän runsas. Linnut (5), 30–32.

Dahlgren, J. 1987. Partridge activity, growth rate and survival: Dependence on insect abundance. Väitöskirja. Ekologian laitos. Lundin yliopisto. Ruotsi. Julkaisematon.

Fog, M. 1988. On the partridge in Denmark. Teoksessa: Polish Hunting Association (toim.), Proc. Common Partridge (*Perdix perdix*) Int. Symp., Poland, 93–103.

Haapakari, V. & Putaala, A. 2000. Ilmajoella tutkittiin peltopyyn liikkeitä. Metsästäjä (2), 32–34.

Helenius, J., Tuomola, S. & Nummi, P. 1995. Viljely-ympäristön muutosten vaikutus peltopyyn ravintoon. Suomen Riista (41), 42–52.

Hyvönen, T., Ketoja, E. & Salonen, J. 2003. Changes in the abundance of weeds in spring cereal fields in Finland. Weed Research (43), 348–356.

Itämies, J., Putaala, A., Pirinen, M. & Hissa, R. 1996. The food composition of Grey Partridge chicks (*Perdix perdix*) in central Finland. Ornis Fennica (73), 27–34.

Kavanagh, B. 1998. Can the Irish grey partridge (*Perdix perdix*) be saved? A national conservation strategy. Game and Wildlife Science (15), 533–546.

- Koskimies, P. 1992. Population sizes and recent trends of breeding birds in the Nordic countries. *Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja* 144.
- Liukkonen-Anttila, T., Uimaniemi, L., Orell, M. & Lumme, J. 2002. Mitochondrial DNA variation and the phylogeography of the grey partridge (*Perdix perdix*) in Europe: from Pleistocene history to present day populations. *J. Evol. Biol.* (15), 971–982.
- Matteucci, C. 1988. The grey partridge in Italy: history, present status, distribution and perspectives in management. Teoksessa: Polish Hunting Association (toim.), Proc. Common Partridge (*Perdix perdix*) Int. Symp., Poland. 105–110.
- Merikallio, E. 1958. Finnish Birds. Their distribution and numbers. Societas Pro Fauna et Flora Fennica. *Fauna Fennica* (V), 53–54.
- Olech, B. 1988. Changes in number of partridges in Poland in 1964–1984. Teoksessa: Polish Hunting Association (toim.), Proc. Common Partridge (*Perdix perdix*) Int. Symp., Poland. 111–122.
- Potts, G. R. 1970. Studies on the changing role of weeds of the genus *Polygonum* in the diet of the partridge *Perdix perdix* L. *J. Appl. Ecol.* (7), 567–576.
- Potts, G. R. 1986. The partridge. Pesticides, predation and conservation. London: William Collins Sons & Co.
- Potts, G. R. 1988. Causes of the decline of the partridge in Europe and North America and recommendations for future management. Teoksessa: Polish Hunting Association (toim.), Proc. Common Partridge (*Perdix perdix*) Int. Symp., Poland. 129–134.
- Pulliainen, E. 1965. Studies on the partridge in Finland. *Ann. Acad. Sci. Fenn. A IV* (93), 1–76.
- Pulliainen, E. 1983. Etelä-Pohjanmaan peltopyyden syysravinnossa kahden vuosikymmenen aikana tapahtuneista muutoksista. *Suomen Riista* (30), 15–21.
- Pulliainen, E. 1984a. Peltopyyn suoliston koosta ja ravinnon kemiallisesta koostumuksesta. *Suomen Riista* (31), 13–18.
- Pulliainen, E. 1984b. Changes in the composition of the autumn food of *Perdix perdix* in west Finland over 20 years. *J. Appl. Ecol.* (21), 133–139.
- Pulliainen, E. 2007. Peltopyy. *Ochre Chronicles Osakeyhtiö*, Helsinki.

Putaala, A. 2004. Peltopyy – muninnan mestari. Teoksessa: Nummi, P. & Väänänen, V.-M. (toim.), Jahtimailla, osa Riistalinnut, 180– 183. Helsinki: Weilin+Göös.

Putaala, A. & Liukkonen-Anttila, T. 2001. Ovatko peltokanalintujen istutukset uhka luonnonvaraisille peltopyy-kannoillemme? Loppuraportti, Dnro 432/721/2000. Maa- ja metsätalousministeriö.

Reitz, F. & Mayot, P. 1999. Effects of habitat characteristics on the predation risk of grey partridges. In: Proceedings of the XXIVth Congress of the International Union of Game Biologists. Eds: C. Thomaidis & N. Kypridemos. Hellenic Hunting Confederation & Hunting Federation of Macedonia-Thrace, Thessaloniki, Greece, 248–258.

Salonen, J., Hyvönen, T. & Jalli, H. 2001. Weeds in spring cereal fields in Finland – a third survey. Agricultural and Food Science in Finland (10), 347–364.

Suomen 1. ja 2. lintuatlaksen tulokset. Luonnontieteellinen keskusmuuseumo, Helsingin yliopisto. Käyttö Creative Commons Nimeä 3.0 – lisenssillä.

Tiainen, J. & Pakkala, T. 1996. Peltopyy. Teoksessa: Lindén, H., Harrio, M. & Wikman, M. (toim.), Riistan jäljille. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Helsinki: Edita, 186–189.

Tuomola, S. 2002. Peltopyyn (*Perdix perdix*) elinympäristön valinta keväällä ja kesällä. Helsingin yliopisto. Soveltavan biologian laitos. Pro gradu –tutkielma. Julkaisematon.

Turtola, A. 1993. Peltopyyn ekologia ja elinympäristön hoito. Lounais-Hämeen linnut 1993, 4–9.

Tynjälä, M. 2004. Peltopyy. Teoksessa: Tynjälä, M. (toim.) Oulun pesimälinnusto 2004. Oulu: Painotalo Suomenmaa, 60.

Väisänen, R.A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998. Muuttuva pesimälinnusto. Keuruu: Otava.